

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI

Warszawa, 20 września 2021 r.

KR-DŚ - 3213/2573/2021

Pan
dr hab. Marcin Wiqcek

Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na wystąpienie o sygnaturze KPM.570.0.2021.RK z dnia 30 czerwca 2021 r. związane z publikacją międzynarodowych wytycznych dotyczących sposobu prowadzenia przesłuchań i gromadzenia informacji przez funkcjonariuszy służb państwowych, pt. „*Principles on Effective Interviewing for Investigations and Information Gathering*”, czyli tzw. „Reguł Mendeza”, uprzejmie przedstawiam Panu Rzecznikowi stanowisko odnośnie zawartych w nim rekomendacji.

Na wstępie pragnę poinformować Pana Rzecznika, że Reguły Mendeza w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie zostały przetłumaczone na język polski. Mimo, że nie jest to oficjalne tłumaczenie tego dokumentu, planowane jest jego upowszechnienie w Policji dla celów edukacyjnych oraz szkoleniowych funkcjonariuszy i pracowników Policji. Upowszechnienie nastąpi, między innymi poprzez umieszczenie ich elektronicznej postaci w Elektronicznym Rejestrze Czynności Dochodzeniowo-Śledczych (ERCDS)¹.

Mając na uwadze, iż Reguły Mendeza powinny, cyt. „*w jak największym stopniu zostać rozpowszechnione wśród funkcjonariuszy Policji wszystkich szczebli, stanowić stały element kształcenia policjantów oraz punkt odniesienia dla działań formacji*”, przekazano je do Centralnego Biura Śledczego Policji oraz Biura Spraw Wewnętrznych Policji, do komórek organizacyjnych KGP odpowiedzialnych za funkcjonowanie służby kryminalnej

¹ Zarządzenie nr 31 Komendanta Głównego Policji z dnia 6 października 2020 r. w sprawie funkcjonowania Elektronicznego Rejestru Czynności Dochodzeniowo-Śledczych (Dz. Urz. KGP poz. 53).

i służby prewencyjnej Policji², Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie i szkół policyjnych³ oraz Pełnomocnikowi Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka. Celem przekazania było przeprowadzenie analizy, w zakresie właściwości merytorycznej, a następnie wypracowanie ewentualnych propozycji zmian w przepisach policyjnych i programach szkolenia, determinowanych zaleceniami Reguł Mendeza, a także przedstawienie stanowisk w przedmiocie wskazanych w wystąpieniu rekomendacji.

Zakończona w Policji analiza Reguł Mendeza uprawnia następujące wnioski:

- 1) zalecenia Reguł Mendeza odnoszące się do osoby pozbawionej wolności (zatrzymanej) oraz osoby przesłuchiwanej (osoby podejrzanej i podejrzanego) - co do zasady - mają umocowanie w polskim prawie, zarówno w prawie powszechnie obowiązującym, jak i w prawie policyjnym, a w szczególności w:
  - ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2018 r. poz. 969),
  - ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 534, 1023),
  - ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (t.j. 2021 r. poz. 457, 1005),
  - ustawie z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 2418),
  - Zarządzeniu nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. poz. 3),
  - Wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 sierpnia 2017 r. w sprawie wykonywania niektórych czynności dochodzeniowo-śledczych przez policjantów (Dz. Urz. KGP poz. 59, z 2019 r. poz. 92 oraz z 2020 r. poz. 20 i 54),
  - Wytycznych nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 13 lipca 2020 r. w sprawie wykonywania przez Policję niektórych czynności w zakresie wykrywania wykroczeń oraz ścigania ich sprawców (Dz. Urz. KGP z 2020 r. poz. 37);
- 2) w polskim systemie prawnym obowiązują regulacje zawierające wytyczne w przedmiocie należytego traktowania osoby zatrzymanej lub przesłuchiwanej, z uwzględnieniem nakazu poszanowania godności człowieka oraz unikania wszelkiego rodzaju tortur;
- 3) polscy policjanci stosują zalecenia wskazywane w Regułach Mendeza, umocowane w przepisach procedury karnej i prawie policyjnym, w tym w szczególności odnoszące się

---

² Biura KGP: Kadr Szkolenia i Obsługi Prawnej, Prewencji, Ruchu Drogowego, Kryminalne, dw. z Cyberprzestępczością, Finansów i Logistyki Policji.

³ CSP w Legionowie, Szkoły Policji w Katowicach, Pile i Słupsku.

do: praw osoby zatrzymanej, praw osoby przesłuchiwanej, etapów przesłuchania osoby, wymogów formalnych protokołów z czynności, zasada utrwalania obrazu i dźwięku;

4) zagadnienia ujęte w Regułach odnoszące się do zatrzymania osoby i jej praw, przesłuchania osoby i jej praw albo psychologicznych aspektów przesłuchania osoby, mają swoje odzwierciedlenie w tematach i przedmiotach realizowanych w ramach szkoleń i doskonałeń zawodowych prowadzonych w jednostkach szkoleniowych Policji, a w szczególności:

a) w trakcie szkolenia zawodowego podstawowego policjantów zgodnie z Decyzją nr 246 Komendanta Głównego Policji z dnia 11 września 2020 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego podstawowego, funkcjonariuszom prezentowane są treści związane z przestrzeganiem praw człowieka w ramach:

z jednostki modułowej 01 (*Ustalenie okoliczności zdarzenia*), jednostki szkolnej 08 (*Historia Policji, prawa człowieka, etyka zawodowa policjanta oraz problematyka antydyskryminacyjna*) poruszane są treści dotyczące zasad etyki zawodowej policjanta, odpowiedzialności za nieetyczne zachowanie oraz standardów praw człowieka w pracy Policji,

z jednostki modułowej 02 (*Zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu pełnienia służby oraz podejmowanie interwencji*) jednostki szkolnej 06 (*Zatrzymanie osoby*) omawiane są prawa osoby zatrzymanej wynikające z: Konwencji o ochronie praw człowieka, ustawy o Policji, Kodeksu postępowania karnego oraz innych ustaw. Podczas zajęć analizowane są także skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka za naruszenia art. 5 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Szczególne miejsce podczas zajęć zajmują kwestie związane z obowiązkami ciążącymi na policjancie w związku z realizacją praw osób zatrzymanych,

z jednostki modułowej 06 (*Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia*) jednostki szkolnej 04 (*Przesłuchanie osoby, co do której istnieje uzasadniona podstawa do sporządzenia przeciwko niej wniosku o ukaranie*) omawiane są prawa i obowiązki osoby podejrzanej o popełnienie wykroczenia,

b) w toku szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych, zgodnie z Decyzją nr 344 Komendanta Głównego Policji z 10 grudnia 2020 r. w sprawie programu szkolenia zawodowego dla absolwentów szkół wyższych w ramach:

z bloku 1 (*Elementy psychologii w zarządzaniu oraz wybrane aspekty komunikacji społecznej i etos służby*) w temacie 6 (*Etos służby*) omawiane są zagadnienia zasad etycznych i wartości w policyjnej służbie,

z bloku 6 (*Wybrane zagadnienia z prawa karnego procesowego*):

- w temacie 1 (*Przesłanki procesowe a praktyczne aspekty podejmowania decyzji w zakresie wszczęcia lub zakończenia procesu karnego*) omawiane są zasady procesowe, w tym zasady humanizmu oraz humanitaryzmu,
- w temacie 2 (*Uczestnicy postępowania karnego – wybrane zagadnienia praktyczne*) analizowane są obowiązki oraz uprawnienia poszczególnych uczestników postępowania karnego,
- w temacie 4 (*Wybrane aspekty stosowania środków przymusu procesowego*) słuchacz poznaje procesowe przesłanki zatrzymania osoby oraz czynności Policji w związku z zatrzymaniem,

Z bloku 8 (*Pragmatyka służbowa*):

- w temacie 8 (*Ochrona praw człowieka w służbie policjanta*) omawiana jest problematyka ochrony praw i wolności człowieka, charakteryzowany jest system praw wynikający z Konstytucji RP oraz przedstawiany mechanizm ich ochrony,

c) w trakcie realizacji doskonalenia zawodowego dla policjantów służby kryminalnej, zgodnie z Decyzją nr 200 Komendanta Głównego Policji z dnia 9 sierpnia 2021 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności dochodzeniowo-śledcze, w ramach bloku zagadnieniowego 1 (*Postępowanie przygotowawcze*):

- ✓ w temacie 2 (*Wprowadzenie do procesu karnego*) omawiane są zasady procesowe ze szczególnym uwzględnieniem domniemania niewinności oraz prawdy obiektywnej. Podczas realizacji tego tematu przedstawia się także zasady postępowania z osobami z niepełnosprawnością, uczestniczącymi w różnych czynnościach procesowych w postępowaniu przygotowawczym, w tym przesłuchaniu w charakterze świadka lub podejrzanego. Omawiana jest specyfika nawiązania kontaktu, zadawania pytań i wpływu sugestii. Akcentowane jest znaczenie adekwatnego przygotowania teoretycznego oraz konieczność przestrzegania zasad etyki zawodowej i praw człowieka,
- K w temacie 8 (*Przesłuchanie świadka*) omawiany jest katalog uprawnień świadka przy jednoczesnym przedstawieniu konsekwencji prawnych i procesowych jego nieprzestrzegania. W ramach realizacji tematu podkreśla się konieczność przestrzegania zasad etyki zawodowej i praw człowieka, a zwłaszcza prawa do godności. Omawia się ponadto zakaz nieludzkiego bądź poniżającego traktowania. Zwraca się także uwagę na konieczność wytworzenia atmosfery zaufania i bezpieczeństwa, właściwego formułowania pytań, pomocy w zrozumieniu przysługujących praw i pouczeń,

- Ź w temacie 9 (*Przesłuchanie podejrzanego*) przedstawia się prawa i obowiązki podejrzanego, zwracając uwagę na konsekwencje prawne ich nieprzestrzegania. Omawiana jest rola obrońcy w postępowaniu przygotowawczym w zakresie obrony podejrzanego. Realizując temat zapoznaje się słuchaczy z metodami przesłuchania podejrzanego. Omawiana jest konieczność przestrzegania etyki zawodowej i praw człowieka, zasady formułowania pytań przy obowiązku przestrzegania zasady swobody wypowiedzi,
- Ź w temacie 10 (*Zatrzymanie osoby i środki zapobiegawcze*) prezentowane są zasady zatrzymania,
- Ź w temacie 18 (*Etyka w pracy dochodzeniowo-śledczej*) wskazuje się na znaczenie zasad etyki zawodowej w służbie kryminalnej Policji. Ponadto, przedstawia się moralne problemy pozyskania materiału dowodowego przy przesłuchaniu podejrzanego, przeszukaniu, okazaniu, oględzinach, kontakcie z ofiarami i sprawcami przestępstw. Przy omawianiu prawa do wolności szczególną uwagę poświęca się na zakaz tortur, nieludzkie oraz poniżające traktowanie. Omawiane jest także orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące działań Policji,
- d) w trakcie realizacji doskonalenia zawodowego dla policjantów służby kryminalnej, zgodnie z Decyzją 206 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 sierpnia 2021 r. w sprawie programu nauczania na kursie specjalistycznym dla policjantów służby kryminalnej wykonujących czynności operacyjno-rozpoznawcze w ramach bloku zagadnieniowego 1 (*Postępowanie przygotowawcze*):
- Ź w temacie 2 (*Wprowadzenie do procesu karnego*) omawiane są zasady procesowe ze szczególnym uwzględnieniem domniemania niewinności oraz prawdy obiektywnej,
- Ź w temacie 6 (*Przesłuchanie świadka*) omawiane są uprawnienia i obowiązki świadka, zakazy dowodowe oraz konsekwencje prawne i procesowe nieprzestrzegania praw świadka,
- Ź w temacie 7 (*Przesłuchanie podejrzanego*) omawiana jest rola obrońcy w postępowaniu przygotowawczym, metody przesłuchania podejrzanego (w tym zasady formułowania pytań) oraz zakazy dowodowe dotyczące przesłuchania podejrzanego,
- Ź w temacie 16 (*Etyka w pracy operacyjno-rozpoznawczej*) prezentowane są etyczne problemy w pozyskiwaniu materiału dowodowego oraz współpracy z osobowymi źródłami informacji,

e) w ramach specjalistycznego kształcenia funkcjonariuszy służby kryminalnej, zgodnie z Decyzją nr 272 Komendanta Głównego Policji z dnia 2 listopada 2017 r. zmieniającą decyzję w sprawie programu nauczania kursu specjalistycznego z zakresu taktyki i techniki przesłuchań, ukierunkowanego na wykształcenie wśród funkcjonariuszy kompetencji prowadzenia czynności procesowych opartych na nieprzymusowej relacji i zmierzających do wszechstronnego ustalenia stanu faktycznego, policjanci nabywają i doskonalą umiejętności m.in.:

- komunikacji werbalnej i pozawerbalnej,
- aktywnego słuchania i zapamiętywania,
- analizowania, syntetyzowania i wyciągania wniosków,
- elastycznego reagowania na zmieniające się sytuacje,
- gromadzenia informacji (tematów),
- obserwowania,
- planowania,
- samokontroli,
- tworzenia atmosfery zaufania,
- zachowania się zgodnie z zasadami etyki zawodowej policjanta,
- rozwiązywania sytuacji konfliktowych,
- parafrazowania,
- planowania i przygotowania rozmów i przesłuchań,
- nawiązywania kontaktu interpersonalnego,
- kontroli przebiegu interakcji,
- wnioskowania na podstawie obserwacji osób,
- dobierania metod prowadzenia rozmów i przesłuchań,
- rozpoznawania mechanizmów obronnych,
- formułowania pytań,
- umiejętności rzetelnego dokumentowania przebiegu rozmowy i przesłuchania.

W świetle powyżej scharakteryzowanych wybranych programów nauczania, brak jest przesłanek do inicjowania kategoriycznych zmian programów szkoleń i doskonalień zawodowych.

W odniesieniu do rekomendowanego w wystąpieniu inwestowania w sprzęt i warunki lokalowe do rejestracji audio-wideo przesłuchań policyjnych, należy skonstatować, że w Policji zalecane jest szerokie wykorzystywanie sprzętu rejestrującego już znajdującego się na wyposażeniu jednostek organizacyjnych, na zasadach określonych w obowiązującej procedurze

karnej. Jednostki organizacyjne Policji są systematycznie wyposażane w sprzęt umożliwiający rejestrację przesłuchań w formie audiowizualnej, a także szkoleni są funkcjonariusze w zakresie korzystania ze sprzętu. Przy realizacji nowobudowanych czy modernizowanych obiektów służbowych Policji, uwzględniane są standardy Reguł Mendeza obejmujące sposób realizacji przesłuchań i rozpytań policyjnych, w części dotyczącej warunków lokalowych. Priorytetowym działaniem w ramach *Planu Działalności Komendy Głównej Policji na lata 2021-2023* jest zadanie pn. „Upowszechnienie monitoringu wizyjnego w jednostkach Policji, m.in. poprzez wyposażenie miejsc prawnej izolacji w nowoczesne systemy monitoringu wizyjnego (...)”. Ponadto, zgodnie z Wytycznymi nr 3 Komendanta Głównego Policji z dnia 30 lipca 2013 r. w *sprawie standardów technicznych, funkcjonalnych i użytkowych obowiązujących w obiektach służbowych Policji*, systemy monitoringu wizyjnego są systematycznie wprowadzane oraz ujednolicane pod względem technicznym i funkcjonalnym.

Mając na uwadze rekomendację, by Komenda Główna Policji opracowała wytyczne dotyczące sposobu realizacji przesłuchań i rozpytań, pragnę zauważyć, że zasady, o których mowa w Regułach Mendeza, zostały implementowane do polskiego porządku prawnego, zarówno do prawa powszechnie obowiązującego jak i prawa policyjnego. Opracowywanie zatem „*wytycznych dotyczących sposobu realizacji przesłuchań i rozpytań*”, z legislacyjnego i formalnoprawnego punktu widzenia, aktualnie nie wydaje się konieczne.

Z poważaniem

KOMENDANT GŁÓWNY POLICJI
z upoważnieniem
ZASTĘPCY
KOMENDANTA GŁÓWNEGO POLICJI
nadinsp. Paweł DOBRÓDZIAŁ

Wykonano w 2 egz.:
Egz. nr 1 - adresat
Egz. nr 2 - a/a